

УДК 37.015.31:172.15:321(477)

Анатолій Трохимович КОМЗЮК,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений діяч науки і техніки України,

професор кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7377-9241>

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Трагічні події, що відбулися на зламі 2013–2014 років з нашим суспільством і продовжують відбуватися на сьогодні, мають доленосне значення для всієї української громади. З повним правом можна стверджувати, що проведення Революції Гідності, анексія Криму, проведення антитерористичної операції на Сході держави стали найпотужнішими суспільно-політичними зрушеннями в новітній історії України, засвідчивши також нові зміни в колективній свідомості суспільства.

Значимість та масштаб політичних і соціальних подій, пам'ять про сотні людей, які заплатили власним життям за активну громадянську позицію, підіймають на порядок денний питання переосмислення виховання в молодих особистостях почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, формування громади із спільними цінностями та метою, яка б мала відчуття спільної ідентичності, розвинену самосвідомість, єдність волі та прагнення до облаштування власної держави.

Варто зазначити, що на формування патріотичної самосвідомості впливають суспільно-політичні, ідеологічні, культурно-освітні, інформаційно-технологічні чинники. При цьому розвиток національної самосвідомості здійснюється не лише за допомогою самоорганізаційних, саморегулятивних механізмів, а також засобами державно-управлінського впливу на забезпечення функціонування її як цілого, так і основних структурних елементів шляхом реалізації відповідної політики держави (правової, етнонаціональної, культурної, мовної, освітньої, інформаційної, національної пам'яті тощо).

Нагальним для суспільства є те, що взірцем громадянина-патріота виступають безпосередньо представники держави, зокрема органи Національної поліції України. Очевидно, що патріотизм правоохоронців має певні особливості, оскільки є не лише особистим громадянським почуттям, а й професійним обов'язком. Саме тому проблема розвитку патріотичних якостей у майбутніх правоохоронців має вирішуватись як на державно-законодавчому рівні, так і на рівні просвітницько-виховної роботи у вищих навчальних закладах системи МВС України.

Нині в низці європейських країн активно обговорюються нові підходи щодо питання патріотичного виховання в умовах зростання рівня терористичної загрози, набувають популярності численні державні програми, основний зміст яких спрямований на вироблення почуття громадянської відповідальності й патріотизму. Головний наголос європейського середовища робиться на формуванні гармонії прояву патріотичних почуттів, толерантності, гуманізму, почутті національної гордості та внутрішньої свободи, дисциплінованості й поваги до державних традицій. Невипадково, серед пріоритетних напрямів державної освітньої політики визначено національно-патріотичне виховання дітей та молоді української нації, яке полягає в узагальненні основних шляхів формування патріотичного навчання, визначенні пріоритетних перспектив щодо створення умов для вільного саморозвитку молоді, збереженні їхньої індивідуальності та особистої відповідальності за долю держави та українського народу, виховання поваги до державних символів, традицій та культури всіх національностей.

Вплив держави на процес патріотичного навчання і виховання передбачає створення якісної нормативно-правової бази, що регулює комплексну і цілеспрямовану діяльність органів державної влади, освітніх установ, суспільних об'єднань, інших соціальних інститутів у сфері національного і військово-патріотичного виховання молоді. Можна із впевненістю констатувати, що за останні три роки вітчизняна система нормативно-правового регулювання у сфері національно-патріотичного виховання значно поповнилася значною кількістю нових правових

актів різної юридичної сили. Основу нормативно-правової системи складають такі першорядні документи, як: Конституція України, Закони України: «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років», «Про освіту», «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ ст.»; Постанови Верховної Ради України «Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді», «Про увіковічення пам'яті Героїв України, які віддали своє життя за свободу і незалежність України», Укази Президента України: «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді», «Про заходи з відзначення у 2015 році 70-ї річниці Перемоги над нацизмом у Європі та 70-ї річниці завершення Другої світової війни», «Про День Національної гвардії України», «Про вшанування подвигу учасників Революції гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні», «Про День захисника України», «Про День Соборності України» «Про День Гідності та Свободи», «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки, Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо популяризації державних символів України, виховання поваги до них у суспільстві», «Про затвердження плану заходів щодо національно-патріотичного виховання молоді на 2017 рік»; Накази Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та Методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах», «Про затвердження Плану заходів щодо посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді» тощо.

Наведені нормативні акти регламентують реалізацію державної політики в контексті формування національної патріотичної самосвідомості, визначають ключові напрями національно-виховної роботи, закладають правову та політичну культуру особистості.

Характеризуючи патріотичну правосвідомість правоохоронця, зазначимо, що наявність специфічних особливостей його службової діяльності позначається на тому, що така особа виступає не лише як представник держави, а також як представник професії. Останнє підкреслює, що патріотизм правоохоронця є професійним і має більш громадянський характер, оскільки за службовим спрямуванням він покликаний захищати законні права, свободи та інтереси українського народу й держави, що регламентується визначеними у Законі України «Про Національну поліцію» завданнями. У цьому контексті патріотизм правоохоронців варто розглядати як елемент, що входить до структури моральних принципів їх професійної етики, виступає поряд з цим принципом їх професійної діяльності і складовим компонентом моральної культури.

Серед заходів, які суттєво позначаються на створенні у курсантів почуття патріотизму, варто віднести прийняття присяги. У діяльності правоохоронця присяга виконує ряд фундаментальних соціальних функцій, наприклад, забезпечує свідому реалізацію свого професійного обов'язку стосовно захисту держави та суспільства. Почуття вірності присязі не обмежується юридичними обов'язками правоохоронця. Професійний обов'язок знаходить своє втілення не за допомогою примусового впливу держави, а на основі внутрішнього веління совісті й покликання, які сформувалися внаслідок прийняття присяги.

До суб'єктів патріотичного виховання у сфері освіти варто зарахувати такі державні органи як Міністерство освіти і науки України, Міністерство культури України та підвідомчі їм відомства і організації, а також безпосередньо – керівники вищих навчальних закладів та професорсько-викладацький склад. Встановлено, що сучасна методологія патріотичного виховання передбачає вирішення комплексу завдань, які розкриваються під час виконання різнопланових заходів організаційного, навчального, наукового, духовного, художнього, природоохоронного, правового характеру. При чому формуванню духовно-естетичних та морально-патріотичних основ особистості повинно відводитися основне, першорядне значення.

Ефективність патріотичного виховання безпосередньо залежить від налагодженого, чітко організованого, планомірного та цілеспрямованого процесу формування й утвердження в курсантів почуття високої громадянської відповідальності, духовних і моральних якостей патріотизму, які характеризують його як патріота Батьківщини, захисника прав і свобод співвітчизників.

Реалії сьогодення свідчать про те, що система вищої освіти та виховання у вищих навчальних закладах спрямована на реалізацію Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, враховує методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо організації управління виховним процесом та планування виховної роботи.

В умовах навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах системи МВС України майбутні правоохоронці отримують відповідну інформацію в позааудиторній педагогічній діяльності шляхом проведення спеціальних виховних і культурно-просвітницьких заходів, а також під час викладання гуманітарних дисциплін (філософії, культурології, соціології, релігієзнавства, історії України, конституційного права, юридичної деонтології, етики та естетики, психології) і спеціальних (оперативно-розшукової діяльності, тактико-спеціальної підготовки, спеціальної фізичної підготовки, вогневої підготовки).

У виховному національно-патріотичному заході представники викладацького складу дотримуються принципів єдності активних та інтерактивних методів виховання, використовуючи такі методи, як: екскурсії до музею історії університету, тематичні диспути, зустрічі з ветеранами праці та бойових дій, «круглі столи», науково-практичні конференції патріотичної спрямованості, покликані ознайомлювати майбутніх правоохоронців із значними сторінками героїчної історії. Певний вплив на формування патріотичної поведінки в особистості має проведення цілої низки культурних та інформаційно-просвітницьких годин, заходів з відзначення державних і пам'ятних дат, бесід з історії українського війська і козацтва, знайомство з національно-історичними традиціями Українського народу, залучення курсантів у гуртки художньої самодіяльності, спортивні та наукові гуртки. Під впливом таких заходів формується і розвивається художньо-естетична культура, національна і громадянська правосвідомість, високі духовні цінності, родинні та патріотичні почуття.

Важливим елементом підвищення патріотичного виховання курсантів є плідна співпраця з органами державної влади, різними громадськими організаціями, іншими вищими навчальними закладами для проведення цілеспрямованої роботи в цьому напрямку. Для виконання цих завдань у вищому навчальному закладі плануються окремі розділи річного плану роботи для постійного вдосконалення національно-патріотичного виховання курсантської та студентської молоді. Для якісного втілення цього напрямку вбачається за доцільне забезпечити організаційну та фінансову підтримку на конкурсній основі програм, проектів громадських організацій, спрямованих на національно-патріотичне виховання молоді, а також залучення батьківської громадськості до популяризації кращого досвіду патріотичного виховання.

Аналіз виховної практики університету свідчить про те, що реалізація програми національно-патріотичного виховання курсантської та студентської молоді здійснюється як у процесі навчання, так і з допомогою різноманітних форм позааудиторної роботи. До ключових закономірностей процесу національно-патріотичного виховання майбутніх правоохоронців варто зарахувати відповідність цілям і завданням національно-патріотичного виховання вимогам професійної освіти; відповідність керівних впливів суб'єктів національно-патріотичного виховання виробленим науково-теоретичним і методичним засадам, які включені до дослідницьких програм та планів наукових і навчальних закладів; відповідність організації педагогічної діяльності патріотичної спрямованості сучасним інтерактивним виховним технологіям.

Одержано 01.11.2017

УДК 347.73

Дар'я Вікторівна КОРОБЦОВА,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правового забезпечення

господарської діяльності факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2571-8433>

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Особлива значимість психологічної підготовки співробітників Національної поліції України визначається сучасним характером розвитку злочинності та особливостями фізичного, психологічного, інформаційного протистояння з нею в звичайних і екстремальних умовах службової діяльності. В даний час до вже відомих джерел загрози суспільній безпеці додаються відносно нові, специфічні фактори екстремальності – це різні форми прояву екстремізму і